

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В статті виділено проблеми і напрямки реформування державної політики в інноваційній сфері, проведена порівняльна характеристика підприємств старої і нової економіки, розкрито властивості, що впливають на здатність організації ефективно конкурувати в створенні цінності за допомогою знань. В результаті намічено запровадження стимулів для сприяння комерціалізації науково-технічних досліджень і впровадження їх результатів у виробництво.

Ключові слова: інновації, інвестиції, підприємства, економіка, властивості, організації, ефективність, конкуренція.

К.В. VOLOSHCHUK

Podolsk state agrarian-technical university

CONCEPTUAL BASES OF FORMING OF INNOVATIVE-INVESTMENT MODEL OF ENTERPRISES AGRARIAN TO SECTOR IN THE CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF NEW ECONOMY

Abstract. In the article problems and directions of reformation of public policy are distinguished in an innovative sphere, comparative description of enterprises of old and new economy is conducted, properties that influence on ability of organization effectively to compete in creation of value by means of knowledge are exposed. As a result the input of stimuli is set for an assistance to commercialization of scientific and technical researches and introduction of their results in a production.

Keywords: innovations, investments, enterprises, economy, properties, organizations, efficiency, competition.

Постановка проблеми. В мінливих умовах зовнішнього середовища відбуваються кардинальні зміни які пов'язані з формуванням інноваційно-інвестиційної моделі розвитку нової економіки. Необхідними вимогами переходу з одного стану в інший є інвестування здійснення інноваційних перетворень, бажання та можливості займатися інноваційно-інвестиційною діяльністю, створення інноваційно-активних підприємств.

У зв'язку з цим актуального питання набуває визначення перспективних характеристик інноваційно-активного підприємства, зокрема основну увагу приділити інтелектуальному капіталу, який є ефективним інструментом максимізації перспектив та подолання складнощів, забезпечення стійкості, інноваційного розвитку та підвищення конкурентних переваг.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Гострота проблеми інноваційного розвитку підприємств підтверджується значною кількістю досліджень як західних (П. Друкер, М. Хаммер, Дж. Чампі, К. Маркхем, Р. Каплан, Д. Нортон, І. Массакі, К.Мейер та ін.), так й вітчизняних науковців (С.В. Мочерний, В.І. Винокуров, О.Б. Бутнік- Сіверський, Н. Краснокутська, В. Геєць, М. Ільчук, С. Ілляшенко, В. Іванов, П. Музика, М. Йохна, Н. Чухрай та ін.).

Однак потребують вирішення і подальших розробок визначення ознак та відмінних рис інноваційно-активного підприємства в умовах сучасної та нової економіки.

Метою дослідження є порівняння характерних та визначення перспективних ознак підприємств аграрного сектору орієнтованих на інноваційні перетворення в сучасних умовах та розвитку нової економіки.

Викладення основного матеріалу. У площині найближчої перспективи для України є неминучим процес активного типу інноваційного розвитку, що базується на продукуванні та залученні, реалізації на світових ринках власних інноваційних розробок, що полягає у засвоєнні та адаптації іноземних нововведень, їх поступової інтеграції у інноваційну систему.

Результати дослідження стану інноваційної сфери свідчать про відсутність послідовного та системного підходу до її розвитку, низьку ефективність механізму стимулювання суб'єктів господарювання до провадження інноваційної діяльності [1].

Нерозвиненість інноваційної інфраструктури, яка згідно з Концепцією розвитку національної інноваційної системи, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680 (Офіційний вісник України, 2009 р., № 47, ст. 1593), складається з виробничо-технологічної, фінансової, інформаційно-аналітичної та експертно-консалтингової складової, а також технополісів, технологічних та наукових парків, інноваційних центрів та центрів трансферу технологій, бізнес-інкубаторів та інноваційних структур інших типів; інформаційних мереж науково-технічної інформації, експертно-консалтингових та інжинірингових фірм, державних та приватних інвесторів тощо як однієї з підсистем національної інноваційної системи, гальмує розвиток інших підсистем, зокрема підсистем освіти, генерації знань, виробництва [2].

Україна має подолати технологічне відставання і розрив у рівні розвитку з іншими країнами, та створювати передумови для наближення пріоритетних галузей до «економіки знань». Для переходу на таку

модель необхідно забезпечити визнання провідної ролі науково-технічної та освітньої сфер у суспільному розвитку, розробку і реалізацію заходів з концентрації національних ресурсів та зусиль на пріоритетних напрямках науково-технічного і господарського розвитку в умовах відкритої ринкової економіки.

Крістофер Мейер перераховує п'ять важливих властивостей, що впливають на здатність організації ефективно конкурувати в суверенні цінності за допомогою знань [3, с.201]:

1. Матеріальний результат інтелектуальної праці є явні знання, але сам творчий процес має більшою мірою прихований характер.

2. Явні знання набагато швидше і легше піддаються розповсюдженню в глобальному масштабі.

3. Після втілення в товарі чи послугі явні знання різко знижують цінність всієї базової інфраструктури, необхідної для підтримки конкурентоспроможності.

4. Всі знання створюють нові знання і, таким чином, вони примножуються завдяки їх застосуванню, в той час як матеріальні активи від використання тільки зношуються і скорочуються.

5. Лавиноподібне зростання знань, супроводжуваний їх стрімким поширенням, істотно ускладнює залишатися в лідерах за наявності доступних знань у будь-якій галузі.

Тому глобальна економіка, заснована на знаннях, винагороджує не тільки їх творців, а й тих, хто вміє виявляти і ефективно їх використовувати.

В умовах сучасної економіки важливість окремих компонентів знань, або інтелектуальних товарів і послуг, неймовірно зросла і стала головним компонентом споживчої цінності. Зміщення центру ваги в бік знань, як першочергового джерела цінності, вимагає від сучасної економіки, щоб нею керували такі люди, які створюють, виявляють і впроваджують знання в нові продукти і послуги швидше від конкурентів [4].

Порівняльна характеристика підприємств старої і нової економіки зведена в табл. 1.

На основі даних табл. 1 можна виділити три рушійні сили нової економіки:

1) знання – інтелектуальний капітал як стратегічний фактор;

2) зміни – постійні, швидкі і складні; породжують невизначеність і знижують передбачуваність;

3) глобалізація – у НДДКР, технології, виробництві, торгівлі, фінансах, засобах комунікацій та інформації, результатом чого є відкритість економік, глобальна гіперконкуренція і взаємозалежність у діловому середовищі

Недосконалість системи державного регулювання в інноваційній сфері призводить до зниження темпів інноваційного розвитку, високої ресурсоемності національної економіки, низької якості продукції та послуг, низької конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, а також неефективного використання коштів, у тому числі державного та місцевих бюджетів, що виділяються для здійснення заходів у інноваційній сфері.

Метою Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері від 10 вересня 2012 р. № 691-р є удосконалення системи державного регулювання в інноваційній сфері, зокрема визначення концептуальних засад державного регулювання в інноваційній сфері, формування економічних структурних і організаційних основ інноваційної діяльності, створення належної інституціональної бази, забезпечення взаємодії різних інституцій під час впровадження інновацій, створення системи надання державної підтримки інноваційному розвитку національної економіки з урахуванням пріоритетів розвитку науки, техніки та інноваційної діяльності, створення сучасного ринку інновацій та технологій, визначення механізму оперативного реагування на зміни в інноваційній сфері.

Реалізація Концепції, зокрема, передбачає: удосконалення законодавства в інноваційній сфері з метою створення умов для впровадження інновацій, формування інноваційної культури, удосконалення національної системи технічного регулювання, патентної та ліцензійної діяльності бюджетних науково-дослідних установ; статистичних методів проведення оцінки стану провадження інноваційної діяльності; визначення та впровадження механізму надання державної підтримки провадження інноваційної діяльності, реалізації пріоритетних інноваційних проектів з урахуванням світового досвіду, координації інвестиційно-інноваційної державної політики для використання вітчизняного науково-технічного потенціалу в процесі технологічної модернізації національної економіки, державно-приватного партнерства в інноваційній сфері, а також комерціалізації науково-технічних розробок та винаходів; забезпечення розвитку інноваційної інфраструктури, а також інноваційної діяльності на регіональному рівні; стимулювання вітчизняних підприємств до спрямування власних коштів для проведення прикладних наукових досліджень та експериментальних розробок.

Формування інноваційної культури повинно відбуватись шляхом популяризації провадження наукової, винахідницької та інноваційної діяльності, а також створення цілісної системи безперервної освіти з урахуванням кадрового забезпечення інноваційної діяльності; удосконалення системи науково-технічної інформації, розширення доступу до інформації юридичних та фізичних осіб через Інтернет; оновлення навчальних програм, планів з метою формування інноваційного мислення, розвитку творчого потенціалу та позитивного ставлення фахівців до інновацій; залучення через дослідницькі центри вищих навчальних закладів студентів і слухачів до участі у реалізації інноваційних проектів; підвищення кваліфікації керівників державних підприємств, установ та організацій з питань формування та реалізації державної інноваційної політики, технологічного аудиту, управління інтелектуальною власністю, стратегічного маркетингу, стратегічного та інноваційного менеджменту; забезпечення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з питань інноваційного менеджменту.

Порівняльна характеристика підприємств старої і нової економіки

НАЙМЕНУВАННЯ ПОЗИЦІЇ	СТАРА ІНДУСТРІАЛЬНА ЕКОНОМІКА	НОВА ЕКОНОМІКА, ЗАСНОВАНА НА ЗНАННЯХ
РИНКИ		
Зміни ринків	Повільні	Швидкі
Життєвий цикл товарів та технологій	Довгий	Короткий
Головні рушійні сили економіки	Великі промислові компанії	Інноваційні підприємницькі фірми, засновані на знаннях
Характер конкуренції	Локальний	Глобальна гіперконкуренція
ПІДПРИЄМСТВА		
Засновані на	Стабільності	Управління змінами
Показник успіху	Дохід	Ринкова капіталізація
Організація виробництва	Масове виробництво	Гнучке і дрібносерійне виробництво
Ключові фактори зростання	Капітал	Знання, інновації, інтеграція, створення нових підприємств, венчурні стратегії
Ключовий фактор розвитку технологій	Автоматизація і механізація	Інформаційні та комунікаційні технології, електронний бізнес, комп'ютеризація проектування і виробництва
Головні джерела конкурентних переваг	Доступ до сировини, дешева робоча сила і оборотний капітал; зниження витрат через ефект масштабу	Інституційна перевага, трудові ресурси, контроль вартості, управління якістю з урахуванням вимог споживачів, вивчення ринку
Відсутні ресурси	Фінансовий капітал	Людський капітал
Процес прийняття рішення	По вертикалі	По розподіленню
Інноваційні процеси	Періодичні, лінійні	Безперервні, систематичні
Орієнтування виробництва	Внутрішні процеси	Повний ланцюжок цінностей
Стратегічні альянси з іншими компаніями	Рідкісні, тип мислення - "йти поодиноч"	Співпраця з метою отримання доступу до додаткових ресурсів
Організаційні структури	Ієрархічні, бюрократичні, пірамідальні структури	Взаємопов'язані підсистеми, наділення співробітників повноваженнями, плоска або мережева структура
Мета діяльності	Виробництво, реалізація та отримання прибутку від продажу звичайної, традиційної продукції (послуг)	Розробка інноваційної продукції (технологій), їх використання у власному виробництві чи продаж іншим суб'єктам підприємництва
Розвиток підприємства	Велика увага приділяється розширенню виробництва, збуту продукції та зростанню масштабів бізнесу Важливу роль відіграє	проведення науково-дослідних робіт, створення та розповсюдження інновацій, що сприяє розвитку інноваційної діяльності
Ресурси	Традиційне підприємство формують матеріальні, нематеріальні, фінансові та трудові ресурси	Головними є не просто матеріальні, нематеріальні, фінансові та людські ресурси, це також постачальники, споживачі, партнери, конкуренти, інтелектуальні ресурси співробітників: знання та компетенції
КОМАНДА		
Керівництво	Вертикальне	Внутрішня установка на лідерство працівника
Навички	В одній сфері, стандартизовані	У багатьох сферах, гнучкі
Вимоги до освіти	Кваліфікація або вчений ступінь	Безперервне навчання
Відносини між керівництвом і підлеглими	Конфронтація (зіставлення)	Співпраця, робота в команді
Зайнятість	Стабільність	Під впливом ринкової кон'юнктури / фактори ризику
Працівники як	Витрати	Інвестиції

Тому метою програми інтенсифікації інвестиційно-інноваційної діяльності визначено прискорення розвитку національної економіки шляхом проведення модернізації виробництва, підвищення

конкурентоспроможності вітчизняних виробників на внутрішньому і зовнішньому ринках, зменшення вразливості економіки України від зовнішніх негативних чинників. Досягнення поставлених цілей буде здійснюватися шляхом формування «точок економічного зростання», що сприятиме поживленню економіки в цілому. А для цього необхідно створити відповідні умови для підвищення зацікавленості підприємців у модернізації власного виробництва або у створенні виробництв на основі нових і новітніх технологій [5].

Після поживлення виробничої діяльності у реальному секторі та оздоровлення фінансових ринків очікується прискорення загального зростання економіки, оскільки це буде позитивним сигналом для інвесторів. Безумовно, на перших етапах у технологічній структурі інвестицій буде переважати частка інвестицій, що спрямовується на придбання машин, обладнання та устаткування для новозбудованих об'єктів і реконструкції та технічного переоснащення діючих підприємств. Суттєву роль у цих процесах має відігравати державна підтримка інвестиційної діяльності, передусім у середньо і високотехнологічних видах діяльності, але потрібно забезпечити її оптимізацію та підвищення ефективності [6].

З цією метою важливо вдосконалювати регуляторну політику, запроваджувати для підприємництва стимули, адекватні рівню цього завдання, в тому числі для малого і середнього бізнесу, сприяти комерціалізації науково-технічних досліджень і впровадження їх результатів у виробництво – тобто має бути забезпечено постійний зв'язок науки з інноваційним ринком та з виробництвом, якщо ми хочемо розвивати економіку на власній технологічній базі. За умов відсутності вітчизняних розробок необхідно забезпечити трансфер технологій, але техніка і технології мають заходити в Україну лише сучасного рівня. Для розвитку інноваційної діяльності і залучення інвестицій в інновації необхідні стабільна ситуація та помірне оподаткування, щоб продукція за такими проектами не виявилася дорожчою, ніж закордонні аналоги.

Тоді й власні кошти підприємства та організації будуть спрямовувати у визначені пріоритетні сфери економічної діяльності (а це на сьогодні – енергетика, енергоефективність та енергозбереження; агропромисловий комплекс; розвиток інфраструктури та житлове будівництво, машинобудування; медицина та інформація). Слід враховувати, що зміщення інвестиційних пріоритетів у часі та просторі дасть можливість у перспективі модернізувати економіку в цілому. Зазначені пріоритети спрямовані на підвищення технологічного рівня виробництва шляхом ліквідації застарілого обладнання та введення в дію нових виробничих потужностей. Це забезпечить підтримку конкурентних позицій українських компаній на міжнародних ринках і одночасно стане запорукою стабільного розвитку реального сектору економіки.

Першочерговість уваги до аграрного сектору зумовлюється незамінністю сільськогосподарської продукції та продовольства в життєдіяльності людини і суспільства, його винятковою соціальною значимістю.

У сучасному глобалізованому світі місце та роль України залежить від її здатності ефективно реалізувати свої об'єктивні переваги природно-ресурсного потенціалу у світовому розподілі праці та у міжнародній конкурентній боротьбі, забезпечивши участь у вирішенні світових продовольчої, енергетичної та екологічної проблем на основі взаємовигідних партнерських відносин.

Стратегія розвитку аграрного сектору України на період до 2020 року спрямована на формування ефективного, ресурсозберігаючого, еколого-безпечного, соціально спрямованого, наукоємного сектору економіки держави, здатного задовольнити потреби внутрішнього ринку та забезпечити провідні позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства [6].

Орієнтири реалізації Стратегії:

1. Забезпечення вітчизняної пропозиції сільськогосподарської продукції та продовольства відповідно до внутрішніх потреб та вимог продовольчої безпеки:

2. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва:

3. Підвищення економічної результативності сільськогосподарського виробництва:

4. Підвищення соціального вкладу сільськогосподарського виробництва.

Вважаємо, що формування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку аграрних підприємств можливе лише завдяки взаємопов'язаній дії факторів:

- покращенню системи нормативно-законодавчих актів, що регулюють інноваційні процеси
- інвестиційній підтримці інноваційної діяльності;
- розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва;
- створенню інфраструктури інноваційної діяльності;
- ефективному використанню інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства.

Інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства характеризується здатністю до розвитку, альтернативністю, пріоритетом економічних інтересів, якості, потужності. Кожна складова є важливою і в комплексі вони забезпечують великий потенціал. [7].

Такий підхід дасть змогу підвищити ефективність інноваційної діяльності підприємств аграрної сфери, а отже, слугуватиме в досягненні стратегічних імперативів та цілей аграрних підприємств.

Висновки. Інноваційна модель розвитку національної економіки повинна забезпечувати безперервну конвертацію сучасних досягнень науки і техніки в новітні технології, конкурентоспроможні товари і послуги. Перш за все, необхідне здійснення державної підтримки проектів інноваційного характеру, розвитку державно-приватного партнерства та інших механізмів впливу, що разом із поліпшенням

регуляторного середовища в ході впровадження реформ забезпечить створення підґрунтя для позитивних структурних зрушень в економіці.

Для реалізації концептуальних основ інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектору України необхідно провести зміну стереотипів взаємодії громадських, підприємницьких та державних інститутів, забезпечивши дотримання стратегічних імперативів та орієнтирів.

Реалізація Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері сприятиме: підвищенню ефективності реалізації державної інноваційної політики; реформуванню системи державного регулювання в інноваційній сфері; підвищенню рівня конкурентоспроможності національної економіки; створенню ринку інновацій та технологій; забезпеченню реалізації наукового потенціалу.

Література

1. Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2012 р. № 691-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/691-2012-%D1%80>

2. Концепція розвитку національної інноваційної системи: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ovu.com.ua/articles/1625-pro-shvalennya-kontseptsiyi-rozvitku-natsionalnoyi>

3. Клишова Е. В. Институциональная среда: в контексте теории экономической реальности [Электронный ресурс] / Е. В. Клишова // Науч. тр. ДонНТУ. Серия: экономическая. – 2006. – Вып. 103-2. – С. 35-43. – Режим доступа: <http://www.donntu.edu.ua/>"Библиотека"/

4. Мейер К. Живая организация: компания как живой организм / К. Мейер, С. Дэвис ; пер. с англ. - М.: Добрая книга, 2007. - 368 с.

5. Інноваційно-інвестиційна модель розвитку національної економіки. – Програма інноваційно-інвестиційної діяльності запропонована Урядом у 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR101900.html

6. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки до 2020 року // Науковий збірник матеріалів Чотирнадцятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://issuu.com/nnc_iae/docs/strateg_zbirnyk_zmist

7. Скрипко Т.О. Інноваційний менеджмент / Т.О. Скрипко Підручник –2011р. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://pidruchniki.ws/19570411/menedzhment/analiz_innovatsiynih_mozhlivostey_organizatsiyi#577

References

1. Conceptions of reformation of public policy in an innovative sphere: Order of Cabinet of Ministers of Ukraine from September, 10 in 2012 № 691-p. [Electronic resource]. it is access Mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/691-2012-%D1%80> [in Ukrainian]

2. Conception of development of the national innovative system : Order of Cabinet of Ministers of Ukraine from June, 17 in 2009 № 680-p. [Electronic resource]. it is access Mode: <http://ovu.com.ua/articles/1625-pro-shvalennya-kontseptsiyi-rozvitku-natsionalnoyi> [in Ukrainian]

3. Mayer K. Живая организация: компания как живой организм / of K. Mayer, C. Davis ; truded. c eng - M.: Kind book, 2007. are 368 p.s

4. Klyshova E. V. is the Institutional environment: in context of theory of economic reality [Electronic resource] / E. V. Klyshova // of scientific works of DonNTU. Series: economic. - 2006. – Volume 103-2. - pp. 35-43. it is Mode of of access : of <http://www.donntu.edu.ua/>"Library"/ [in Ukrainian]

5. Innovative-investment model of development of national economy. - Program of innovative-investment activity offers Government in 2011p. [Electronic resource]. it is access Mode: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR101900.html [in Ukrainian]

6. Strategy of development agrarian to the sector of economy 2020 to // Scientific collection of materials of Fourteenth annual collections of Allukrainian congress of scientists of economists-squirearchies [Electronic resource] it is access Mode: http://issuu.com/nnc_iae/docs/strateg_zbirnyk_zmist [in Ukrainian]

7. Skrypko T.O. Innovative management / of T.O. Skrypko Textbook -2011. [Electronic resource] it is access Mode: http://pidruchniki.ws/19570411/menedzhment/analiz_innovatsiynih_mozhlivostey_organizatsiyi#577 [in Ukrainian]

Рецензія/Peer review : 7.8.2013 р. Надрукована/Printed :14.8.2013 р.